
**GENTSE MAANDKALENDER UIT DE VROEGE ZEVEN-
TIENDE EEUW (vervolg)**

Maius

1. Den schoonen Mey comt lieflick an,
Die lief met lief verpreulen can,
Het singht, het springht bly al dat leeft,
Het groeyt, het bloeyt dat leven heeft.

2. Sint Ph[i]lips en Jacob interdt doen,
Soo van lijden als van saison,

En tooghen ons den wegh ghewis,
Waer Christus cruys te vinden is.

3. Die hout moet coopen, zij vermaent,
Dat langher beyden niet betaemt,
Soeckt blocken die men scheyden kan,
Eecken mutsaert prijst sijnen man.

4. Op sinte Baefs ist jaremarckt,
Te Gent men oock de Wet vermaeckt,
Veel zijnder dan met groote vreught,
Oft crauwen 't hoeft met ongheneught.

5. D'inlandtsche boter wordt nu goet,
Vroukens een cleyn provisie doet,
Tot dat de goey Dixmuijdsche compt,
Daer heel het Westquartier af romt.

6. De Vrijdaeghsmarct heeft groot gekriël,
Door 't Gulden van Sinte Michiel,
Die vechten sonder gram te zijn,
En maken pays met bier en wijn.

7. Door de cruijcen u wordt verclaert,
Ons Heeren blijde hemelvaert,
Daerna ontfanght den Heylighen Geest,
Met desen hooghen Sinxenfeest.

8. 't Gulden van S. Anteunis fraey,
Schiet cloeckelijck den papegaey.
Den tweeden Sinxendagh ghewis,
Siet men wie haren Coninck is.

1ste str.

verpreulen : verprillen, verjongen.

2de str.

De H. Filippus en Jacobus de Mindere : 1 mei. Sedert 1957 moeten ze in de kerkelijke kalender plaats ruimen voor Sint-Jozef. Hun feestdag werd toen naar 11 mei verschoven ¹.

interd doen : intrede doen; *van lijden als van saison* precieze bet. mij niet

duidelijk. De H. Filippus werd gestenigd en gekruisigd. Is het daarom dat er in v. 4 sprake is van *Christus cruijs* ? Waarschijnlijker is dat het een referentie is aan de Kruisvinding (3 mei) door de H. Helena, de moeder van keizer Constantinus.

3de str.

Eecken mutsaert : bundels hout, 'spinsen' van eikenhout waren de beste daar eik als een harde houtsoort lang brandt.

4de str.

De Negenmeimarkt had plaats op het Sint-Baafsdorp (de agglomeratie rond de St.-Baafsabdij). Men verkocht er schapen en lijnwaad. Pas vanaf de zestiende eeuw werd er tijdens deze foor ook een paardenmarkt gehouden. Na de afbraak van de abdij in 1540 werd de markt naar St.-Amandsberg overgebracht². Te Gent werd rond dezelfde tijd *de Wet vermaeckt*, d.i. vernieuwd. De leden van het magistraat werden dan verkozen. Grote vreugde bij hen die verkozen waren, de anderen zijn vol *onghenught en spijt*.

5de str.

De Dikmuidse boter had een zeer goede faam, tot in Gent toe. Pas in september was die op haar best (vgl. bij *September*, 4de str.).

6de str.

Het gilde van St.-Michiel, het schermersgilde, koos zoniet elk jaar, dan toch op geregelde tijdstippen een nieuwe koning. Deze verkiezing met een tornooi volgde op een optocht van het gilde van hun lokaal (de oude Lakenhalle) naar de Vrijdagmarkt. Daar was voor die gelegenheid een verhoog getimmerd en daar werd er *sonder gram te zijn* gevochten om het koningschap³ en ... werd er stevig gedronken.

In dit gevecht *gheven* [de deelnemers] *stecken sonder pijn* aan elkaar : zoals er in v. 4 van het Hije-hs. staat.

7de str.

De Kruisdagen, d.i. de drie dagen vóór O.-L.-Heer Hemelvaart. Deze dagen werden in de 6de eeuw door de Kerk ingesteld als openbare biddagen om Gods zegen over de gewassen af te smeken. Processiegewijs trok men met het H. Sacrament en het Kruis door de akkers, elke dag volgde men daarbij een andere weg⁴.

O.-L.-Heer Hemelvaart wordt gevierd tien dagen vóór Pinksteren, de dag waarop de H. Geest in de vorm van vurige tongen aan de apostelen verscheen. Pinksteren komt zeven weken na Pasen.

8ste str.

Het Sint-Antoniushilte van de busschieters koos jaarlijks zijn koning door middel van een schieting op de wip die gehouden werd op de stadsvesten. Wie de hoogvogel, *de papegaey*, afschoot was de nieuwe koning. Dit gebeurde op de tweede Pinksterdag. In 1781 werd deze schieting gehouden op de Blaisant-vest⁵.

Vgl. ook Januari, 6de str.

Junius

1. Nu siet men de neeringhen al,

In de processie general.

Op Heyligh Sacramentsdagh gaen,

Met hooftmans, dekens, cappellaen.

2. Kinders, de kriecken comen uyt,

Eertbesien, cosinnen, en ander cruyt,

Maer om veel t'eten niemandt quelt,

Oft 't manneken komt haest om sijn gelt.

3. Snijdt tijmers, saillie, roosemarijn,

Oock marjoleijne grof en fijn,

Van naghelcruyt en lauwerier

Doet provisie, den tijdt is hier.

4. Om in de wijnter zijn sy goet

Alsmen die in de spijse doet,

Maer in u stand in 't sout wat leght,

Wilt ghij eten goet vleesch oprecht.

5. Veel kermessen zijn hier ontrent,

Soo wel buyten als binnen Gent,

Alwaer veel deughden zijn ghedaen,

Maer drnicken, vechten volght er aen.

6. D'een scheert schapen in dit saisoen,

D'ander verckens om winst te doen,

D'een verr' het best profijst verkiest,

D'ander voor winninck tijdt verliest.

7. Nu is de voorhanden S. Jansdagh,

Die de waerheyt te preken plagh,
Die ijder niet wel hooren magh,
Maer wel vuyl fabels met ghelagh.

8.Elck maeckt S. Jans en Pietersvyer,
Met vlijt en yver singulier,
Men haelt hout en stroo, men stockt met lust,
Elck drinckt eens ront, na sijnen dust.

1ste str.

H. Sacramentsdag valt op de donderdag na het octaaf van Pinksteren, dus op de tweede donderdag na Pinksteren. In onze streken, ook te Gent, gingen op deze dag en op de eropvolgende zondag de meeste processies uit ter ere van het H. Sacrament. Alle geledingen van de stad stapten mee op.

Op die dag was er een begankenis naar de H. Bloedkapel om er de processie naar Akkergem bij te wonen ⁶. Jacobus Hije heeft als ooggetuige de bedelaars beschreven die langs de weg van de processie om aalmoezen zaten te bedelen⁷

2de str.

cosinnen : kozijnen, dialect. naam voor de gewone kraakbes, blauwbes (Fr. *airelle*, *myrtille*), de vrucht van *Vaccinium myrtillus* L. ⁸; *cruijt* : het Hije-hs. heeft de wellicht betere lezing : *fruijt*; *'t manneken ... gelt* : blijkbaar was dit toen een bekend gezegde. De juiste betekenis ontgaat mij echter : welk 'manneken' is hier bedoeld ? Betekent dit dat te veel fruit eten buikloop tot gevolg kan hebben ?

3de str.

tijmers : (in het Hije-hs. *tymus*), dialectische variant van, of (waarschijnlijker hier) corrupt voor thijm (*Thymus vulgaris* L.); *saillie* : salie (Fr. *saugé*) (*Salvia officinale* L.); *marjoleijne* : echte of wilde marjolein (*Origanum majorana* L. of *O. vulgare* L.); *naghelcrut* : nagelwortel, Fr. *herbe de saint Benoit* (*Geum urbanum* L.) ⁹; *provisie doen* : voorraad inslaan.

4de str.

Om : voor (te gebruiken); *stand* : botervat, 'tobbe' (vgl. Okt., 6de str.)

6de str.

scheert ... verckens : om de borstelige haren : deze werden gebruikt voor allerlei soorten borstels (schuren, verven, etc.); *verr'* : een verre is een (jonge) stier, *ofwel* veruit, bovenal; welke bet. hier het best in de context past is niet duidelijk.

7de str.

H. Joannes de Doper, 24 juni. Op deze dag werd vuur gestookt vooral van aardappelroof en snoeisel van hagen en ander brandbaar tuinafval ¹⁰ .

8de str.

Om de midzomer te vieren (21 juni) werden 's avonds vuren aangestoken. De St.-Jansvuren werden geleidelijk verdrongen door andere vuren rond dezelfde tijd, de St.-Vitusvuren (15 juni) en vooral de St.-Pietersvuren (29 juni) ¹¹ .

(vervolgt)

W.L. BRAEKMAN

NOTEN

1. M. Broekhove, *Volkskalender*, p. 100 en G. Celis, *Volkskalender*, p. 174.
 2. *De Markt*, p. 35-36.
 3. W. L. Braekman, "Ommegang in 1728 van het Gentse St.-Michielsgilde, beschreven door Jacobus Hije", *OvZ 77* (2002), 61-73.
 4. A. Ver Elst, *Tijdspiegel*, p. 71-72.
 5. *Gent. Waar is de Tijd* (Zwolle, 1997), p. 472.
 6. A. Ver Elst, *Tijdspiegel*, p. 86-87.
 7. W.L. Braekman, "Bedelaars bij de Gentse of Ekkergemse Ommegang", *OvZ 76* (2001), 27-31.
 8. E. Paque, *De Vlaamsche Volknamen der Planten* (Namen, 1896), p. 214-215.
 9. Idem, passim en L. Vandenbussche, *Onze Volkstaal*, passim.
 10. G. Celis, *Volksk. Kalender*, p. 194-198 en A. Ver Elst, *Tijdspiegel*, p. 181-182.
 11. A. Ver Elst, *Idem*, p. 182 en G. Celis, *Idem*, p. 199-203.
-